

Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm
2021-11-11

Vår referens
Catharina Bildt Grape

Dnr
A2021/01723

Remissyttrande gällande ”Vissa lagförslag med anledning av en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet”, Ds 2021:27

Företagarna är Sveriges största medlemsorganisation för företagare och företräder i huvudsak små och medelstora företag inom privat sektor med 60 000 medlemmar. Alla branscher finns representerade och medelantalet anställda per företag är 4–5 personer. Företagarna har fått möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande. Nedan följer våra synpunkter.

Bakgrund

Utredningen har haft i uppdrag att analysera frågor kring Arbetsförmedlingens roll inom arbetsmarknadspolitiken. Arbetsförmedlingen ska fortsatt ha myndighetsansvaret för arbetsmarknadspolitiken, men matchande och rustande insatser ska i huvudsak utföras av fristående aktörer. En ny arbetsmarknadspolitisk insats, förmedlingsinsatser, ska införas och anskaffas från leverantörer med Arbetsförmedlingen som ansvarig myndighet. Kvalitet och kontroll ska vara styrande för ett nytt system med förmedlingsinsatser. Kostnadseffektivitet ska vara vägledande för förmedlingsinsatserna, som också behöver utformas så att konkurrens mellan leverantörerna leder till kontinuerliga förbättringar. Leverantörer av förmedlingsinsatser ska ges starka incitament att nå goda resultat för alla deltagare. Den arbetssökande ska så långt som möjligt ges möjlighet att påverka valet av leverantör. I den reformerade verksamheten ska det fortsatt finnas en bredd av andra arbetsmarknadspolitiska insatser som utförs av fristående aktörer, till exempel leverantörer, kommuner, arbetsgivare och idéburna aktörer, eller i Arbetsförmedlingens egen regi, liksom insatser som bedrivs i samverkan.

Inledande synpunkter

Företagarna vill inledningsvis poängtera att det är omöjligt att få en överblick över Arbetsförmedlingens reformering genom att utvalda delar remitteras separat och inte presenteras som en helhet. Som remissinstans är det omöjligt att göra en övergripande analys av de förslag som presenteras och vilka effekter dessa kommer att få. Det är därför

svårt att ta ställning till förslagen. De förmedlingsinsatser som beskrivs är så svepande att det inte går att utläsa dess effekt. Hur insatserna ska skapas och hur samverkan ska ske mellan Arbetsförmedlingen och andra aktörer är vidare inte tydligt. Det är också svårt att förutspå vilken information av sekretesskyddade som kommer att delges de fristående aktörerna utan den enskildes medgivande.

Företagarnas utgångspunkt är att Arbetsförmedlingen måste bli bättre på att stödja arbets sökande att komma i arbete och matcha dessa med rätt arbetsgivare så att kompetensbehov kan tillgodoses. Hur Arbetsförmedlingen kommer att bidra till företagens kompetensförsörjning framgår överhuvudtaget inte av skrivelsen. Företagarna noterar att det saknas beskrivningar om hur regeringen avser följa och kontrollera att Arbetsförmedlingen arbetar i linje med det arbetssätt som beskrivs. Företagarna anser att Arbetsförmedlingen, trots att det redan åligger myndigheten att kontrollera, följa upp och utvärdera leverantörer, inte klarar det uppdraget. Det är Företagarnas uppfattning att det inte går att reformera en illa fungerande myndighet utan tydligare målstyrning och krav på resultat.

Inriktningen för en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet

Att företag och arbetsgivare kan anställa individer med rätt kompetens är avgörande för verksamheten. I Sverige skapas fyra av fem jobb i mindre och växande företag. För svensk konkurrenskraft är det således avgörande att dessa företag kan hitta och rekrytera rätt kompetens. Arbetsförmedlingen har ett mycket viktigt uppdrag i att utbilda och rusta arbetslösa individer så att de kan komma i arbete. Arbetsförmedlingen har ett lika viktigt uppdrag gällande kontakt med arbetsgivare för att förstå vilken kompetens de behöver. Företagarna har under lång tid varit kritiska till att Arbetsförmedlingen generellt har få eller inga kontakter med mindre företag vilket gör att dessa företag inte vänder sig till myndigheten när de behöver rekrytera. Två av tre företagare saknar förtroende för Arbetsförmedlingen och endast 11 procent av företagen uppger att de skulle använda sig av Arbetsförmedlingen om de skulle rekrytera idag.¹ Det finns således en grundläggande brist hos Arbetsförmedlingen vad gäller kunskap om och förståelse för små och medelstora företags rekryteringsbehov.

I skrivelsen framhålls att: ”En central och viktig del i genomförandet av reformen är hur Arbetsförmedlingen anskaffar förmedlingsinsatser. Förutsättningarna som ges av gällande regelverk kommer att kompletteras med mål och värden som är viktiga när Arbetsförmedlingen anskaffar förmedlingsinsatser.” Vidare framgår av skrivelsen att Arbetsförmedlingen får anskaffa dessa insatser på det sätt de finner lämpligast, dvs antingen via LOU eller LOV. Baserat på hur denna nya insats beskrivs i skrivelsen går det inte att bedöma hur eller om den kommer att fungera. Som tidigare konstaterats är det omöjligt att ta ställning till reformeringen av Arbetsförmedlingen då helheten inte är klar utan enbart presenteras stegvis. Företagarna anser dock att det är anmärkningsvärt att presentera en ny insats som tillskrivs vara av stor vikt utan att insatsens innehåll, syfte eller funktion beskrivs.

¹ Företagarnas panel, maj 2021.

I skrivelsen står även att i syfte att de arbetsmarknadspolitiska insatserna ska kunna erbjudas till enskilda på ett effektivt sätt, ska Arbetsförmedlingen fortsätta arbetet med att utveckla enhetliga och träffsäkra arbetsmarknadspolitiska bedömningar, inklusive ett statistiskt bedömningsstöd. Det framgår även att Arbetsförmedlingen fortsatt har till uppgift att ta fram statistik, analysera, följa upp och utvärdera den arbetsmarknadspolitiska verksamheten inklusive de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Arbetsförmedlingen har också i uppgift att göra arbetsmarknadsanalyser och analysera kompetensförsörjningsbehov inom olika branscher och yrken på nationell och regional nivå, bl.a. för att stödja den arbetsmarknadspolitiska bedömningen samt inriktningen och dimensioneringen av arbetsmarknadspolitiska insatser. Detta är inte nya arbetsuppgifter för myndigheten. Däremot är det avgörande insatser för att företagen ska kunna hitta rätt arbetskraft. Företagarnas medlemsföretag har generellt ett lågt förtroende för Arbetsförmedlingen, vilket bl. a. beror på myndighetens okunskap om företagens behov och förutsättningar. Att enbart ge myndigheten ett utökat uppdrag inom områden där Arbetsförmedlingen visat att de har stora brister är inte vägen framåt.

Anskaffning av tjänster

Som påpekas i promemorian ska Arbetsförmedlingen tillämpa LOU och LOV vid anskaffning av tjänster. Utgångspunkten ska här vara att Arbetsförmedlingen väljer den anskaffningsform som är mest ändamålsenlig, med utgångspunkt i att kvaliteten och kostnadseffektiviteten i tjänsterna ska upprätthållas.

Företagarna vill åter igen understryka (se vårt remissyttrande gällande ”Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna”, SOU 2020:41) att det ställer extremt höga krav på beställarkompetens att skapa förutsättningar för en god konkurrensneutralitet, särskilt mot bakgrund av kommunernas medverkan. Företagarna anser inte att presenterade mekanismer är tillräckliga för att garantera konkurrensneutralitet. Det finns tvärtom en mycket påtaglig risk för att kommunerna kommer att snedvrída konkurrensen på aktuell marknad. Därmed kommer befintliga aktörer på sikt att få det svårt att stanna kvar på marknaden. Detta gäller inte minst för nyetablerade företag som kanske aldrig får en chans att etablera sin verksamhet.

Kontroll och uppföljning av leverantörer och utförda tjänster

Kontroll och uppföljning av leverantörer och utförda tjänster är centralt. Företagarna anser att det finns stora brister i båda led i nuvarande form. Det är nödvändigt att Arbetsförmedlingen därför verkligen utför dessa uppdrag när fler fristående aktörer ges en möjlighet att bidra. Seriösa företag vill bli uppföljda och utifrån den bild Företagarna fått är nuvarande uppföljning och kontroll näst intill obefintlig. Den uppföljning som faktiskt sker fokuserar på mindre områden och formalia och inte effektutvärderingar. Arbetsförmedlingen måste säkerställa att kontroll och uppföljning sker systematiskt för att på så sätt hindra oseriösa aktörer från att bli leverantörer till Arbetsförmedlingen.

Konsekvenser

I skrivelsen konstateras att den reformerade verksamheten kan väntas innebära ett förändrat arbetssätt för Arbetsförmedlingen. Myndighetens roll som utförare av insatser i egen regi minskar, samtidigt som anskaffning, kontroll och uppföljning av insatser som utförs av leverantörer får en mer framträdande roll, liksom handläggning och beslut om anvisning till sådana insatser. För att ett sådant system ska fungera effektivt, inklusive att Arbetsförmedlingen fortsatt ska kunna utföra sina myndighetsuppgifter på ett effektivt sätt, behöver myndigheten bl. a. en ändamålsenlig infrastruktur för anskaffning av tjänster och informationsutbyte med leverantörerna, men också ändamålsenliga arbetssätt för att utföra sina myndighetsfunktioner. Utifrån de stora brister i såväl Arbetsförmedlingens arbetssätt som dess organisation, vilket torde vara grunden för hela reformen, finner Företagarna det förvånande att skrivelsen helt saknar beskrivning av hur och på vilket sätt förändringarna ska ske. Denna avsaknad av politisk styrning av myndigheten förklarar det svaga resultatet av den statliga arbetsmarknadspolitik.

Reformen innebär att Arbetsförmedlingen får ett utökat uppdrag inom flera områden där Företagarna konstaterat att myndigheten brister i utövandet. Det handlar om kontroll, uppföljning och utvärdering av leverantörer men även om att göra arbetsmarknadsanalyser och analysera kompetensförsörjningsbehov inom olika branscher och yrken på nationell och regional nivå. Att detta fungerar är avgörande för att de företag som skapar fyra av fem jobb ska kunna hitta rätt kompetens. Då det saknas formuleringar om hur eller på vilket sätt Arbetsförmedlingen ska förändra och förbättra sitt arbete ser inte Företagarna hur reformen ska komma till rätta med de grundläggande problemen hos Arbetsförmedlingen.

Catharina Bildt Grape
Expert migration och integration
Företagarna

Fredrik Östbom
Samhällspolitisk chef
Företagarna